

# Resultatenbijlage bij het rapport 'Embryo's onder de loep'

Enquête 2025: vragen, antwoorden, methode



## Bijlage

Deze bijlage hoort bij het rapport *Embryo's onder de loep*. De bijlage bevat de vragen en antwoorden van de enquête over wat burgers vinden van verschillende vormen van embryo-onderzoek. Ook gaan we dieper in op de gebruikte methode.

We voerden de enquête uit in 2025 onder 758 respondenten. In 2009 en 2018 hielden we vergelijkbare enquêtes. Een deel van de enquête is hetzelfde gebleven als voorgaande jaren, een deel is aangepast om aan te sluiten bij recente ontwikkelingen in wetgeving en wetenschap.

### Inhoud

- |                           |   |
|---------------------------|---|
| 1. Verantwoording methode | 2 |
| 2. Analyse                | 5 |

## 1. Verantwoording methode

De vragenlijst is gebaseerd op de vragenlijst die is gebruikt in het rapport *Gewicht in de schaal* (Rathenau, 2020). Alle vragen zijn opnieuw geëvalueerd op relevantie en helderheid. Waar nodig zijn vragen toegevoegd of anders geformuleerd met oog op de helderheid en relevantie voor de wetsvoorstellen die voorliggen voor onderzoek met embryo's, embryo-modellen en IVG-embryo's. Zo zijn er drie grote veranderingen doorgevoerd. Ten eerste hebben we een aantal vragen toegevoegd over embryo-modellen en IVG-embryo's in lijn met de wetenschappelijke ontwikkelingen sinds 2020. Ten tweede hebben we een aantal vragen verwijderd die minder relevant waren voor de huidige politieke context ten behoeve van de lengte van de enquête. Ten derde hebben we informatie over wetgeving verder aangevuld waar relevant samen met uitleg over de verschillende embryo's, embryo-modellen en IVG-embryo's.

Via Qualtrics-panels is de enquête eerst uitgezet naar 10% van de totale doelgroep als een zachte lancering. Antwoorden zijn door ons bekeken en vragen zijn waar nodig verder aangescherpt voor begrijpelijkheid. Ook hebben we timers toegevoegd op verschillende complexe vragen. Om doorklikken te voorkomen kwam de 'volgende-knop' bij een aantal vragen pas in beeld na 15 à 20 seconden.

De volledige vragenlijst (pdf) is te vinden op de website van het Rathenau Instituut.

### 1.1. Steekproef

Voor de gegevensverzameling is gebruikgemaakt van het Qualtrics-panel. De steekproef bestond uit Nederlandstalige respondenten van 18 jaar en ouder. Om de uitkomsten zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de Nederlandse bevolking, is tijdens het ophalen van data gebruikgemaakt van quota-sampling naar geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau, levensbeschouwelijke overtuiging en gezinsgrootte, op basis van CBS-cijfers uit 2024. Respondenten vulden bij aanvang eerst hun achtergrondkenmerken in. Indien binnen een categorie het vooraf vastgestelde streefpercentage al was bereikt, werd de vragenlijst niet voortgezet en werd de respondent uitgesloten van verdere deelname.

Tabel 1 Quota volgens CBS-cijfers uit 2024 versus respons

	Quota (%)	Respons (%)	Respons (N)
<b>Sekse</b>			
Man	48,7%	52,1%	395
Vrouw	49,3%	47,6%	361
Anders	2,0%	0,3%	2
Wil ik liever niet zeggen (max)	5%	-	-
<b>Leeftijd in jaren</b>			
Jonger dan 18	0,0%	5,0%	38
18–34	28,2%	16,6%	126
35–44	15,3%	16,9%	128
45–54	17,2%	15,0%	114
55–64	17,5%	19,7%	149
65 en ouder	21,8%	26,8%	203
<b>Opleidingsniveau</b>			
Laag (geen onderwijs; basisonderwijs; praktijkonderwijs; voortgezet speciaal onderwijs; kader- en beroepsgerichte leerweg: MBO 1/LBO/VBO/VMBO; theoretisch en gemengde leerweg: MAVO/VMBO/(M)ULO	25,4%	18,5%	140
Middel (MBO 2, 3, 4/MBO vóór 1998; eerste drie jaar HAVO/VWO; HAVO/VWO/HBS/MMS; HBO of universitair propedeuse	42,3%	51,5%	390
Hoog (HBO of universitair bachelor/kandidaats; HBO of universitair master/doctoraal/postdoctoraal)	32,3%	30,1%	228
<b>Huishoudgrootte</b>			
1	22,5%	24,5%	186
2	36,7%	38,7%	293
3	16,0%	17,3%	131
4	16,9%	14,8%	112
Meer dan 5	7,8%	4,7%	36
<b>Regio</b>			
Noord-Nederland: Drenthe, Friesland, of Groningen	9,9%	11,5%	87
Oost-Nederland: Overijssel, Gelderland of Flevoland	21,1%	22,2%	168

	Quota (%)	Respons (%)	Respons (N)
West-Nederland: Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht of Zeeland	48,0%	41,7%	316
Zuid-Nederland: Noord-Brabant of Limburg	21,1%	24,7%	187
<b>Grote steden</b>			
Ja, uit Amsterdam	5,2%	5,3%	40
Ja, uit Den Haag	3,2%	4,0%	30
Ja, uit Rotterdam	3,7%	4,0%	30
Nee	87,9%	86,8%	658
<b>Religie/levensbeschouwing</b>			
Ja, Katholiek	17%	20,2%	153
Ja, Protestant	14%	14,6%	111
Ja, Islam	6%	4,1%	31
Ja, Overige gezindte	7%	4,7%	36
Nee	56%	56,3%	427

## 1.2. Benaderingswijze

Panelleden van het Qualtrics-panel worden via diverse kanalen geworven, waaronder website-intercepts, doorverwijzingen van leden, gerichte e-maillijsten, klantloyaliteitsportalen, permission-based netwerken en sociale media. Bij toetreding tot het panel worden namen, adressen en geboortedata doorgaans gevalideerd via externe verificatiemethoden. Panelleden ontvangen vervolgens een generieke uitnodiging per e-mail of via het panelplatform, met een link naar de vragenlijst en vermelding van een incentive.

## 1.3. Respons

Respondenten die binnen onze quota vielen kregen vervolgens de inhoudelijke vragen van de enquête. Alle volledig ingevulde enquêtes hebben we op verschillende manieren gecontroleerd om de kwaliteit van de antwoorden te waarborgen. Zo zijn alleen respondenten geïncludeerd die voldeden volgens de recaptcha-technologie, fraudechecks en het controleren op duplicaten. Gezien de lengte en complexiteit van de enquête werden responses onder de 15 minuten onvoldoende betrouwbaar geacht, en uitgesloten van de analyse net als nonsens antwoorden bij open vragen. Ook was er een aandachts-check die mensen correct moesten beantwoorden. In totaal hebben we 758 deelnemers geïncludeerd in onze analyse.

## 2. Analyse

### 2.1. Beschrijvende statistieken

#### Vraag 1: Wat is uw gender?

	Aantal	Percentage
Man	395	52,1%
Vrouw	361	47,6%
Anders	2	0,3%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

#### Vraag 2: Wat is uw leeftijd?

	Aantal	Percentage
18-25 jaar	38	5,0%
25-34 jaar	126	16,6%
35-44 jaar	128	16,9%
45-54 jaar	114	15,0%
55-64 jaar	149	19,7%
65 jaar of ouder	203	26,8%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 3: Wat is uw hoogste afgeronde opleiding?**

Categorie		Aantal	Percentage
Laag	Geen opleiding/basisonderwijs; Praktijkonderwijs; Voortgezet speciaal onderwijs; Kader- en beroepsgerichte leerweg: MBO1/LBO/VBO/VMBO; Theoretisch- en gemene leerweg: MAVO/VMBO/(M)ULO	140	18,5%
Middel	MBO 2, 3, 4/MBO voor 1998; Eerste drie jaar HAVO/VWO; HAVO en VWO bovenbouw/HBS/MMS; HBO of universitair propedeuse	390	51,5%
Hoog	HBO of universitair bachelor/kandidaats; HBO of universitair master/doctoraal/postdoctoraal	228	30,1%
	<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 4: Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden?**

	Aantal	Percentage
1 persoon	186	24,5%
2 personen	293	38,7%
3 personen	131	17,3%
4 personen	112	14,8%
5 personen of meer	36	4,7%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 5: In welke regio woont u?**

	Aantal	Percentage
Noord-Nederland: Drenthe, Friesland of Groningen	87	11,5%
Oost-Nederland: Overijssel, Gelderland of Flevoland	168	22,2%
West-Nederland: Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht of Zeeland	316	41,7%
Zuid-Nederland: Noord-Brabant of Limburg	187	24,7%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 6: Woont u in een van de volgende gemeenten?**

	Aantal	Percentage
Ja, in Amsterdam	40	5,3%
Ja, in Den Haag	30	4,0%
Ja, in Rotterdam	30	4,0%
Nee	658	86,8%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 7: Rekent u zich tot een van de volgende kerkelijke gezindten of levensbeschouwelijke groeperingen?**

	Aantal	Percentage
Ja, Katholiek	153	20,2%
Ja, Protestant	111	14,6%
Ja, Islam	31	4,1%
Ja, Overige gezindte	36	4,7%
Nee	427	56,3%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

### Vraag 8: Heeft u wel eens gehoord van een embryo?

	Aantal	Percentage
Ja	743	98,0%
Nee	11	1,5%
Ik weet het niet	4	0,5%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

Notitie: voorafgaand aan deze vraag kregen deelnemers de volgende informatie: 'We zijn benieuwd naar wat u al weet over menselijke embryo's en het gebruik ervan voor wetenschappelijk onderzoek. De volgende vier vragen gaan over uw kennis hierover.'

### Vraag 9: Heeft u weleens gehoord van het gebruik van menselijke embryo's voor medisch-wetenschappelijk onderzoek?

	Aantal	Percentage
Ja	447	59,0%
Nee	240	31,7%
Ik weet het niet	71	9,4%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

### Vraag 10: Wat voor gevoelens roept het gebruik van menselijke embryo's voor medisch-wetenschappelijk onderzoek bij u op?

	Aantal	Percentage
Vooraf positieve gevoelens	129	17,0%
Vooraf negatieve gevoelens	143	18,9%
Positieve én negatieve gevoelens	286	37,7%
Geen positieve maar ook geen negatieve gevoelens	151	19,9%
Ik weet het niet	49	6,5%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

Notitie: voorafgaand aan deze vraag kregen de deelnemers de volgende informatie: 'In de geneeskunde wordt er gesproken over een embryo als een zaadcel een eicel bevrucht.'

**Vraag 11: Voor welke doelen denkt u dat menselijke embryo's momenteel worden gebruikt in medisch-wetenschappelijk onderzoek?**

Doel	Wel	Niet	Weet niet	Totaal
Bestrijding van ernstige ziektes	535 (70,6%)	63 (8,3%)	160 (21,1%)	758 (100%)
Ontwikkeling en verbetering van voortplantingstechnieken (zoals IVF)	587 (77,4%)	46 (6,1%)	125 (16,5%)	758 (100%)
Onderzoek met stamcellen	581 (76,6%)	36 (4,7%)	141 (18,6%)	758 (100%)
Ontwikkeling van geneesmiddelen	438 (57,8%)	131 (17,3%)	189 (24,9%)	758 (100%)
Onderzoek naar erfelijke aandoeningen	637 (84,0%)	35 (4,6%)	86 (11,3%)	758 (100%)
Onderzoek naar de ontwikkeling van embryo's	607 (80,1%)	59 (7,8%)	92 (12,1%)	758 (100%)
Om Nederlandse wetenschap wereldwijd voorop te laten lopen	270 (35,6%)	223 (29,4%)	265 (35,0%)	758 (100%)
Om geld te verdienen	201 (26,5%)	313 (41,3%)	244 (32,2%)	758 (100%)
Ik zie ook nog andere doelen, namelijk...	46 (6,1%)	191 (25,2%)	521 (68,7%)	758 (100%)
<b>Totaal</b>	<b>2902</b> <b>(50,5%)</b>	<b>1097</b> <b>(19,1%)</b>	<b>1823</b> <b>(31,7%)</b>	<b>5822</b>

**Vraag 12: Er is sprake van beginnend menselijk leven vanaf het moment dat:**

	Aantal	Percentage
Een eicel en een zaadcel zijn samengesmolten (bevruchting)	143	18,9%
Het embryo zich heeft gehecht aan de baarmoeder (innesteling) (na 8 tot 10 dagen)	85	11,2%
Er een hartslag is (na 4 weken)	184	24,3%
Er sprake is van hersenactiviteit (na circa 6 weken)	45	5,9%
Het kan bewegen (na 12 weken)	41	5,4%
Er sprake is van een bewustzijn	38	5,0%
Het levensvatbaar is met medische zorg. Dit is ook het moment dat er geen abortus meer is toegestaan (na 24 weken)	149	19,7%
Het geboren is (meestal na circa 9 maanden)	43	5,7%
Ik weet het niet	27	3,6%
Anders, namelijk:	3	0,4%

Notitie: voorafgaand aan deze vraag kregen de deelnemers de volgende informatie: 'De volgende twee vragen gaan over hoe u kijkt naar het begin van menselijk leven, en hoe u vindt dat daarmee moet worden omgegaan.' Antwoordoptie 'Anders, namelijk:' was een open vraag.

**Vraag 13: Tot welk moment in de menselijke ontwikkeling zou er volgens u onderzoek gedaan mogen worden? Tot het moment dat...**

	Aantal	Percentage
Er mag überhaupt geen onderzoek worden gedaan op beginnend menselijk leven	78	10,3%
Een eicel en een zaadcel zijn samengesmolten (bevruchting)	43	5,7%
Het embryo zich zou gaan innestellen in de baarmoeder (na 8 tot 10 dagen)	70	9,2%
Er een hartslag is (na 4 weken)	86	11,3%
Er sprake is van hersenactiviteit (na circa 6 weken)	58	7,7%
Het kan bewegen (na 12 weken)	26	3,4%
Het levensvatbaar is met medische zorg. Dit is ook het moment dat er geen abortus meer is toegestaan (na 24 weken)	105	13,9%
Het geboren is (meestal na circa 9 maanden)	36	4,7%
Er sprake is van een bewustzijn	44	5,8%
Er mag vanaf de bevruchting in afnemende mate onderzoek worden gedaan naarmate ontwikkeling vordert	67	8,8%
Anders, namelijk:	15	2,0%
Ik weet het niet	130	17,2%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 14: Zijn embryo's die via geslachtsgemeenschap tot stand komen naar uw mening hetzelfde als embryo's die via ivf tot stand komen, of is er voor u een verschil?**

	Aantal	Percentage
Dat is voor mij hetzelfde	530	69,9%
Er is voor mij een verschil	158	20,8%
Ik weet het niet	70	9,2%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 15: Waarin zit voor u het verschil tussen embryo's die door ivf tot stand komen en embryo's die door geslachtsgemeenschap tot stand komen?**

Type antwoord	Voorbeelden	Aantal	Percentage
Feitelijk verschil in de handeling/totstandkoming van het embryo	'ivf is buiten de baarmoeder'	27	17,2%
Afwezigheid van intimiteit	'Het één is steriel, het andere met meer warmte'	13	8,3%
Kwaliteitsverschil tussen embryo's die bij ivf ontstaan, en die via geslachtsgemeenschap ontstaan.	'Bij ivf kan er meer beschadigen'	10	6,4%
Extra mogelijkheden voor ingrijpen en onderzoek die ontstaan met ivf	'Met ivf kan je het geslacht beïnvloeden'	11	7,0%
Verskil in 'natuurlijkheid' van het proces	'Er is toch een soort manipulatie' 'Dat het onnatuurlijk is'	56	35,7%
Overige	'hormonen', 'het slagen'	21	13,4%
Geen verschil	'zit geen verschil in'	9	5,7%
Weet niet		10	6,4%
<b>Totaal</b>		<b>157</b>	<b>100%</b>

Notitie: dit was een open vraag. Antwoorden zijn inductief geanalyseerd en gegroepeerd tot de typen antwoorden weergegeven in de tabel. Deze vraag is alleen beantwoord door deelnemers die op vraag 14 'er is voor mij een verschil' antwoordeerden.

**Vraag 16: Wat vindt u ervan dat er bij ivf voor de zekerheid meerdere embryo's worden gemaakt om zo de kans op een zwangerschap te vergroten?**

	Aantal	Percentage
Ik stem hiermee in	403	53,2%
Ik aarzel, maar neig naar instemmen	150	19,8%
Ik aarzel, maar neig naar afwijzen	74	9,8%
Ik wijs dit af	49	6,5%
Ik weet het niet	82	10,8%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 17: Wist u dat het in Nederland is toegestaan om medisch-wetenschappelijk onderzoek te doen met rest-embryo's?**

	Aantal	Percentage
Nee, dat wist ik niet	507	66,9%
Ja, dat wist ik	251	33,1%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 18: Wat voor gevoelens roept het gebruik van rest-embryo's voor medisch-wetenschappelijk onderzoek bij u op?**

	Aantal	Percentage
Vooraf positieve gevoelens	244	32,2%
Positieve én negatieve gevoelens	231	30,5%
Vooraf negatieve gevoelens	102	13,5%
Geen positieve, maar ook geen negatieve gevoelens	133	17,5%
Ik weet het niet	48	6,3%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 19: Wat vindt u van het gebruik van rest-embryo's voor medisch-wetenschappelijk onderzoek onder de genoemde voorwaarden?**

	Aantal	Percentage
Ik stem hiermee in	313	41,3%
Ik aarzel, maar neig naar instemmen	226	29,8%
Ik aarzel, maar neig naar afwijzen	106	14,0%
Ik wijs dit af	48	6,3%
Ik weet het niet	65	8,6%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 20: Overwegingen rest-embryo's voor onderzoek**

Nu volgt een aantal overwegingen die door verschillende mensen genoemd worden in discussies over het gebruik van rest-embryo's voor onderzoek. Als u het oneens bent met een overweging kunt u dit ook aangeven. Kunt u aangeven hoe belangrijk u elke overweging vindt?

Overweging	Onbelangrijk	Neutraal	Belangrijk	Niet mee eens	Weet niet	Totaal
Omdat rest-embryo's menselijk leven zijn moeten ze beschermd worden en is onderzoek ongewenst	71 (9,4%)	180 (23,7%)	229 (30,2%)	208 (27,4%)	78 (10,3%)	766 (101,0%)
Het gebruiken van een rest-embryo voor onderzoek is beter dan een rest-embryo vernietigen	56 (7,4%)	149 (19,7%)	455 (60,0%)	61 (8,0%)	52 (6,9%)	773 (102,0%)
Het verbeteren van het leven van de mens rechtvaardigt niet het nemen van het leven van het rest-embryo	85 (11,2%)	185 (24,4%)	236 (31,1%)	183 (24,1%)	81 (10,7%)	770 (101,5%)

Overweging	Onbelangrijk	Neutraal	Belangrijk	Niet mee eens	Weet niet	Totaal
Door onderzoek te doen met rest-embryo's kunnen we in de toekomst ernstige afwijkingen bij embryo's voorkomen	53 (7,0%)	113 (14,9%)	507 (66,9%)	44 (5,8%)	51 (6,7%)	768 (101,3%)
Door rest-embryo's te gebruiken kan medische vooruitgang worden geboekt die anders onmogelijk is	57 (7,5%)	116 (15,3%)	495 (65,3%)	58 (7,7%)	46 (6,1%)	772 (101,9%)
Het is onmogelijk om de ontwikkeling van de wetenschap tegen te houden	72 (9,5%)	236 (31,1%)	288 (38,0%)	110 (14,5%)	65 (8,6%)	771 (101,7%)
Onderzoek met rest-embryo's is ongewenst want het kan ertoe leiden dat we in de toekomst allerlei eigenschappen van embryo's veranderen	81 (10,7%)	180 (23,7%)	238 (31,4%)	158 (20,8%)	114 (15,0%)	771 (101,6%)
<b>Totale verdeling</b>	<b>475 (8,9%)</b>	<b>1159 (21,7%)</b>	<b>2448 (45,9%)</b>	<b>822 (15,4%)</b>	<b>487 (9,1%)</b>	<b>5391</b>

Notitie: Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten (758). Het totaalpercentage van elke rij ('totaal') is berekend naar het totaal aantal respondenten. Deelnemers konden meerdere antwoorden aanvinken, daardoor kan dit percentage meer dan 100% zijn. Het totaalpercentage van elke kolom ('totale verdeling') is berekend naar het totaal aantal gegeven antwoorden (5391) en laat zien hoe vaak een antwoordcategorie (bijv. 'Onbelangrijk') is gekozen over alle overwegingen.

**Vraag 21: Mogelijke doelen van onderzoek met rest-embryo's**

Hieronder worden een aantal mogelijke doelen van onderzoek met rest-embryo's genoemd. Het is niet zeker of en wanneer deze doelen behaald kunnen worden. Wat vindt u van het gebruik van rest-embryo's voor onderzoek met de volgende doelen?

Onderzoeksdoel	Ik wijs dit af	Ik aarzel, neig naar afwijzen	Ik aarzel, neig naar instemmen	Ik stem hiermee in	Ik weet het niet	Totaal
Veiliger en effectiever maken van bestaande voortplantingstechnieken (bijv. ivf en embryoselectie)	50 (6,6%)	87 (11,5%)	190 (25,1%)	371 (48,9%)	60 (7,9%)	758 (100%)
Ontwikkeling van nieuwe voortplantingstechnieken	104 (13,7%)	106 (14,0%)	192 (25,3%)	285 (37,6%)	71 (9,4%)	758 (100%)
Wetenschappelijk onderzoek naar genetische aandoeningen	45 (5,9%)	50 (6,6%)	186 (24,5%)	436 (57,5%)	41 (5,4%)	758 (100%)
Onderzoek met embryonale stamcellen (ter vervanging van kapotte lichaamcellen)	48 (6,3%)	56 (7,4%)	204 (26,9%)	395 (52,1%)	55 (7,3%)	758 (100%)
<b>Totale verdeling</b>	<b>247 (8,1%)</b>	<b>299 (9,9%)</b>	<b>772 (25,5%)</b>	<b>1487 (49,0%)</b>	<b>227 (7,5%)</b>	<b>3032</b>

Notitie: Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten (758). Het totaalpercentage van elke rij ('totaal') is berekend naar het totaal aantal respondenten. Het totaalpercentage van elke kolom ('totale verdeling') is berekend naar het totaal aantal gegeven antwoorden (3032) en laat zien hoe vaak een antwoordcategorie (bijv. 'Ik wijs dit af') is gekozen over alle overwegingen.

### Vraag 22: Wat komt in u op als u denkt aan speciaal tot stand brengen embryo's voor onderzoek?

Type antwoord	Voorbeelden	Aantal	Percentage
Expliciet negatief getint antwoord	'bizar', 'verbieden', 'mijn maag draait daar van om, dat kan echt niet', 'daar ben ik tegen', niet verantwoord', 'griezelig'	325	42,9%
Neutraal	'apart', 'geen mening', 'ik vraag me af hoe men dit wil realiseren', 'vreemd: hoe?'	41	5,4%
Expliciete twijfel	'ik aarzel en twijfel', 'daar heb ik wel mijn bedenkingen bij', 'dubbel gevoel', 'ethisch dilemma'	82	10,8%
Expliciet positief getint antwoord	'wel onder strikte voorwaarden', 'belangrijk voor de wetenschap', 'hoop voor mensen die graag kind willen', 'het is noodzakelijk'	171	22,6%
Overige associaties (niet uitdrukkelijk een waardeoordeel)	'klonen', 'de ontwikkeling gaat snel door', 'erfelijke ziektes onderzoeken', 'ivf behandeling',	69	9,1%
Weet niet	'weet niet', 'geen idee'	48	6,3%
Niets/geen antwoord	'niets'	22	2,9%
<b>Totaal</b>		<b>758</b>	<b>100%</b>

Notitie: dit was een open vraag. Antwoorden zijn inductief geanalyseerd en gegroepeerd tot de typen antwoorden weergegeven in de tabel.

### Vraag 23: Wat voor gevoelens roept het speciaal tot stand brengen van embryo's voor medisch-wetenschappelijk onderzoek bij u op?

	Aantal	Percentage
Vooral negatieve gevoelens	292	38,5%
Vooral positieve gevoelens	159	21,0%
Negatieve én positieve gevoelens	183	24,1%
Geen negatieve, maar ook geen positieve gevoelens	79	10,4%
Ik weet het niet	45	5,9%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 24: Is het doen van onderzoek met embryo's die daarvoor speciaal tot stand zijn gebracht, naar uw mening hetzelfde als onderzoek doen met embryo's die overblijven bij een ivf- behandeling?**

	Aantal	Percentage
Dat is voor mij hetzelfde	276	36,4%
Er is voor mij een verschil	377	49,7%
Ik weet het niet	105	13,9%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 25: Waarin zit naar uw mening het verschil tussen speciaal voor onderzoek tot stand gebrachte embryo's, en embryo's die overblijven bij een ivf-behandeling (rest-embryo's)?**

Type antwoord	Voorbeelden	N	%
speciaal tot stand brengen niet acceptabel	'Speciale embryo's kweken is verkeerd'	20	5,3
gevoelsmatig verschil	'Weet ik niet, een gevoel' 'zijn toch leventjes...' 'de emotionele lading'	20	5,3
Verskil in oorspronkelijk doel waarmee de embryo's tot stand kwamen (en kind krijgen versus alleen onderzoek doen)	'Dat de ivf behandeling het doel is' 'het gaat om met wat voor doel iets gemaakt wordt'	68	18,2
nadruk op afwezigheid van potentie tot leven bij speciaal voor onderzoek maken van embryo	'Dit is speciaal er voor gecreëerd en hebben nooit kans op leven'	9	2,4
nadruk op dat een ivf-embryo is ontstaan in context van intimiteit of liefde van wensouders, en een speciaal voor onderzoek tot stand gekomen embryo niet	'De rest-embryo's waren bedoeld om als gewenst kind ter wereld te komen, maar dat is niet gelukt.' 'Geen intimiteit of liefde'	19	5,1
ergens moet een grens liggen	'Het subtiel verleggen van ethische grenzen onder het mom van wetenschappelijk onderzoek'	4	1,1

Type antwoord	Voorbeelden	N	%
god spelen	'Speciaal embryo 's kweken vind ik toch meer voor God spelen'	4	1,1
rest-embryo's zijn er al en kunnen zo nog nuttig gebruikt worden	'Bijkomstigheid in plaats van een doel op zich'	90	24,1
speciaal voor onderzoek tot stand brengen zou meer 'kunstmatig' of 'onnatuurlijk' zijn.	'De een is natuurlijk en de ander onnatuurlijk'	34	9,1
mogelijke onwenselijke gevolgen van het speciaal voor onderzoek maken van embryo's	'Het moet niet te makkelijk worden hiermee te experimenteren'	17	4,5
toestemming van de donoren	'Als een echtpaar toestemming geeft, dan mag het van mij'	12	3,2
onduidelijk antwoord	'Speciaal gemaakt is anders' 'wetenschappen'	24	6,4
weet niet		19	5,1
niets/geen verschil	'In principe niet, wel afhankelijk van waar voor het gebruikt gaat worden' 'niets, alle 2 slecht idee'	12	3,2
overig	'lijkt me logisch' 'neigt toch meer naar klonen'	22	5,9

Notitie: dit was een open vraag. Antwoorden zijn inductief geanalyseerd en gegroepeerd tot de typen antwoorden weergegeven in de tabel. Deze vraag is alleen beantwoord door deelnemers die op vraag 24 'er is voor mij een verschil' antwoordden.

**Vraag 26: Wat vindt u van het speciaal tot stand brengen van embryo's voor medisch-wetenschappelijk onderzoek, onder deze voorwaarden?**

	Aantal	Percentage
Ik stem hiermee in	204	26,9%
Ik aarzel, maar ik neig naar instemmen	185	24,4%
Ik aarzel, maar ik neig naar afwijzen	152	20,1%
Ik wijs dit af	153	20,2%
Ik weet het niet	64	8,4%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

Notitie: Voorafgaand aan de vraag kregen de deelnemers de volgende informatie: De volgende wettelijke voorwaarden treden in werking als het verbod op het speciaal tot stand brengen van embryo's voor onderzoek wordt opgeheven: Degene die de ei- of zaadcellen ter beschikking stelt moet ermee instemmen dat er onderzoek wordt gedaan. De kennis die het onderzoek zal opleveren is van belang voor de geneeskunde. De landelijke medisch-ethische toetsingscommissie heeft toestemming gegeven voor het onderzoek. Het blijft verboden om: deze speciaal tot stand gebrachte embryo's te gebruiken voor het creëren van klonen; het DNA van geslachtscellen of embryo's te wijzigen bij embryo's die worden teruggeplaatst in de baarmoeder; mens-dier combinaties te maken die zich langer ontwikkelen dan veertien dagen.

**Vraag 27: Stellingen over speciaal tot stand brengen van embryo's voor onderzoek**

Nu volgt een aantal stellingen over het speciaal tot stand brengen van embryo's voor medisch-wetenschappelijk onderzoek. Kunt u telkens aangeven in welke mate u het met een stelling eens of oneens bent?

	Helemaal mee oneens	Grotendeels mee oneens	Neutraal	Grotendeels mee eens	Helemaal mee eens	Ik weet het niet	Totaal
Embryo's horen alleen tot stand gebracht te worden met als doel voortplanting.	66 (8,7%)	113 (14,9%)	154 (20,3%)	234 (30,9%)	164 (21,6%)	27 (3,6%)	758 (100%)
Omdat embryo's menselijk leven zijn moeten ze beschermd worden en is onderzoek ongewenst.	78 (10,3%)	151 (19,9%)	181 (23,9%)	182 (24,0%)	132 (17,4%)	34 (4,5%)	758 (100%)

	Helemaal mee oneens	Grotendeels mee oneens	Neutraal	Grotendeels mee eens	Helemaal mee eens	Ik weet het niet	Totaal
Onderzoek met tot stand gebrachte embryo's is ongewenst, omdat het ertoe kan leiden dat we in de toekomst allerlei eigenschappen van embryo's kunnen veranderen.	56 (7,4%)	114 (15,0%)	206 (27,2%)	175 (23,1%)	160 (21,1%)	47 (6,2%)	758 (100%)
Het verbeteren van het leven van mensen rechtvaardigt niet het nemen van het leven van een embryo	75 (9,9%)	140 (18,5%)	186 (24,5%)	179 (23,6%)	133 (17,5%)	45 (5,9%)	758 (100%)
<b>Totale verdeling</b>	<b>275 (36,3%)</b>	<b>518 (68,3%)</b>	<b>727 (95,9%)</b>	<b>770 (101,6%)</b>	<b>589 (77,6%)</b>	<b>153 (20,2%)</b>	<b>3032</b>

Notitie: Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten (758). Het totaalpercentage van elke rij ('totaal') is berekend naar het totaal aantal respondenten. Deelnemers konden meerdere antwoorden aanvinken, daardoor kan dit percentage meer dan 100% zijn. Het totaalpercentage van elke kolom ('totale verdeling') is berekend naar het totaal aantal gegeven antwoorden (5391) en laat zien hoe vaak een antwoordcategorie (bijv. 'Onbelangrijk') is gekozen over alle overwegingen.

### Vraag 28: Overwegingen in discussies over het speciaal maken van embryo's voor onderzoek

Nu volgt een aantal overwegingen die genoemd worden in discussies over het speciaal maken van embryo's voor onderzoek. Kunt u aangeven hoe belangrijk u elke overweging vindt? Als u het oneens bent met een overweging, kunt u dit aangeven.

	Ik wijs dit af	Ik aarzel, maar neig naar afwijzen	Ik aarzel, maar neig naar instemmen	Ik stem hiermee in	Ik weet het niet	Totaal
Kennis opdoen over de ontwikkeling van embryo's in de eerste vijf dagen, die dus niet kan worden opgedaan met rest-embryo's.	104 (13,7%)	104 (13,7%)	197 (26,0%)	254 (33,5%)	99 (13,1%)	758 (100%)
Het veiliger en effectiever maken van bestaande voortplantingstechnieken zoals ivf en embryoselectie	85 (11,2%)	69 (9,1%)	227 (29,9%)	298 (39,3%)	79 (10,4%)	758 (100%)
Ontwikkeling van nieuwe voortplantingstechnieken	129 (17,0%)	108 (14,2%)	195 (25,7%)	242 (31,9%)	84 (11,1%)	758 (100%)
Testen van methoden om eicellen af te nemen zonder een hormoonbehandeling (bijvoorbeeld voor ivf).	87 (11,5%)	76 (10,0%)	217 (28,6%)	256 (33,8%)	122 (16,1%)	758 (100%)
Testen van methoden om een genetisch eigen kind mogelijk te maken bij mensen die op jonge leeftijd onvruchtbaar raken door bijvoorbeeld chemokuren.	115 (15,2%)	93 (12,3%)	211 (27,8%)	256 (33,8%)	83 (10,9%)	758 (100%)
Onderzoek naar erfelijke aandoeningen die in de eerste 5 dagen van de ontwikkeling ontstaan, en die dus in rest-embryo's niet meer onderzocht kunnen worden.	93 (12,3%)	84 (11,1%)	205 (27,0%)	279 (36,8%)	97 (12,8%)	758 (100%)
Onderzoek naar het aanpassen van het DNA bij embryo's (ook bekend als kiembaanmodificatie) zodat bijvoorbeeld erfelijke aandoeningen kunnen worden voorkomen.	120 (15,8%)	97 (12,8%)	206 (27,2%)	256 (33,8%)	79 (10,4%)	758 (100%)

	<b>Ik wijs dit af</b>	<b>Ik aarzel, maar neig naar afwijzen</b>	<b>Ik aarzel, maar neig naar instemmen</b>	<b>Ik stem hiermee in</b>	<b>Ik weet het niet</b>	<b>Totaal</b>
Om Nederlandse wetenschap wereldwijd voorop te laten lopen.	259 (34,2%)	101 (13,3%)	155 (20,4%)	126 (16,6%)	117 (15,4%)	758 (100%)
<b>Totale verdeling</b>	<b>992 (16,4%)</b>	<b>732 (12,1%)</b>	<b>1613 (26,6%)</b>	<b>1967 (32,4%)</b>	<b>760 (12,5%)</b>	<b>6064</b>

Notitie: Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten (758). Het totaalpercentage van elke rij ('totaal') is berekend naar het totaal aantal respondenten. Het totaalpercentage van elke kolom ('totale verdeling') is berekend naar het totaal aantal gegeven antwoorden (6064) en laat zien hoe vaak een antwoordcategorie (bijv. 'ik wijs dit af') is gekozen over alle overwegingen.

### Vraag 29: Speciaal maken van embryo's voor specifieke doelen

In Nederland wordt overwogen om het verbod op het speciaal maken van embryo's voor onderzoek op te heffen. Rest-embryo's zijn namelijk al 5-6 dagen oud.

Onderzoekers verwachten dat ze met onderzoek tijdens de eerste vijf dagen onderstaande doelen kunnen bereiken. Wat vindt u van het speciaal tot stand brengen van embryo's voor onderzoek met deze doelen? Het is niet zeker of en wanneer deze doelen behaald kunnen worden.

	<b>Ik wijs dit af</b>	<b>Ik aarzel, maar neig naar afwijzen</b>	<b>Ik aarzel, maar neig naar instemmen</b>	<b>Ik stem hiermee in</b>	<b>Ik weet het niet</b>	<b>Totaal</b>
Kennis opdoen over de ontwikkeling van embryo's in de eerste vijf dagen, die dus niet kan worden opgedaan met rest-embryo's.	104 (13,7%)	104 (13,7%)	197 (26,0%)	254 (33,5%)	99 (13,1%)	758 (100%)
Het veiliger en effectiever maken van bestaande voortplantingstechnieken zoals ivf en embryoselectie	85 (11,2%)	69 (9,1%)	227 (29,9%)	298 (39,3%)	79 (10,4%)	758 (100%)
Ontwikkeling van nieuwe voortplantingstechnieken	129 (17,0%)	108 (14,2%)	195 (25,7%)	242 (31,9%)	84 (11,1%)	758 (100%)

	<b>Ik wijs dit af</b>	<b>Ik aarzel, maar neig naar afwijzen</b>	<b>Ik aarzel, maar neig naar instemmen</b>	<b>Ik stem hiermee in</b>	<b>Ik weet het niet</b>	<b>Totaal</b>
Testen van methoden om eicellen af te nemen zonder een hormoonbehandeling (bijvoorbeeld voor ivf).	87 (11,5%)	76 (10,0%)	217 (28,6%)	256 (33,8%)	122 (16,1%)	758 (100%)
Testen van methoden om een genetisch eigen kind mogelijk te maken bij mensen die op jonge leeftijd onvruchtbaar raken door bijvoorbeeld chemokuren.	115 (15,2%)	93 (12,3%)	211 (27,8%)	256 (33,8%)	83 (10,9%)	758 (100%)
Onderzoek naar erfelijke aandoeningen die in de eerste 5 dagen van de ontwikkeling ontstaan, en die dus in rest-embryo's niet meer onderzocht kunnen worden.	93 (12,3%)	84 (11,1%)	205 (27,0%)	279 (36,8%)	97 (12,8%)	758 (100%)
Onderzoek naar het aanpassen van het DNA bij embryo's (ook bekend als kiembaanmodificatie) zodat bijvoorbeeld erfelijke aandoeningen kunnen worden voorkomen.	120 (15,8%)	97 (12,8%)	206 (27,2%)	256 (33,8%)	79 (10,4%)	758 (100%)
Om Nederlandse wetenschap wereldwijd voorop te laten lopen.	259 (34,2%)	101 (13,3%)	155 (20,4%)	126 (16,6%)	117 (15,4%)	758 (100%)
<b>Totale verdeling</b>	<b>992 (16,4%)</b>	<b>732 (12,1%)</b>	<b>1613 (26,6%)</b>	<b>1967 (32,4%)</b>	<b>760 (12,5%)</b>	<b>6064</b>

Notitie: Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten (758). Het totaalpercentage van elke rij ('totaal') is berekend naar het totaal aantal respondenten. Het totaalpercentage van elke kolom ('totale verdeling') is berekend naar het totaal aantal gegeven antwoorden (6064) en laat zien hoe vaak een antwoordcategorie (bijv. 'ik wijs dit af') is gekozen over alle doelen.

**Vraag 30: Eicellen doneren voor onderzoek**

Stel dat het verbod op het speciaal voor onderzoek tot stand brengen van embryo's in Nederland wordt opgeheven. Dan hebben onderzoekers eicellen nodig om embryo's tot stand te brengen voor onderzoek. Deze eicellen kunnen op verschillende manieren verkregen worden. Het afnemen van eicellen uit de eierstokken is een intensief traject waaraan gezondheidsrisico's zijn verbonden. Hieronder staan verschillende manieren waarop vrouwen eicellen zouden kunnen doneren. Wat vindt u van iedere vorm van donatie voor het maken van embryo's voor onderzoek, wanneer een vrouw geïnformeerde toestemming hiervoor heeft gegeven?

	<b>Ik wijs dit af</b>	<b>Ik aarzel, maar neig naar afwijzen</b>	<b>Ik aarzel, maar neig naar instemmen</b>	<b>Ik stem hiermee in</b>	<b>Ik weet het niet</b>	<b>Totaal</b>
Extra eicellen afnemen bij een ivf-traject.	121 (16,0%)	118 (15,6%)	211 (27,8%)	241 (31,8%)	67 (8,8%)	756 (100%)
Eicellen doneren die na een ivf-traject overblijven.	79 (10,4%)	55 (7,3%)	220 (29,0%)	364 (48,0%)	40 (5,3%)	757 (100%)
Een behandeling, uitsluitend voor het doneren van eicellen. Dus buiten ivf om.	158 (20,8%)	119 (15,7%)	175 (23,1%)	211 (27,8%)	95 (12,5%)	758 (100%)
Eicellen doneren die een vrouw voor de zekerheid heeft laten invriezen, maar niet meer gaat gebruiken.	85 (11,2%)	63 (8,3%)	195 (25,7%)	368 (48,5%)	47 (6,2%)	758 (100%)
<b>Totale verdeling</b>	<b>443 (14,6%)</b>	<b>355 (11,7%)</b>	<b>801 (26,4%)</b>	<b>1184 (39,1%)</b>	<b>249 (8,2%)</b>	<b>3032</b>

Notitie: Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten (758). Het totaalpercentage van elke rij ('totaal') is berekend naar het totaal aantal respondenten. Het totaalpercentage van elke kolom ('totale verdeling') is berekend naar het totaal aantal gegeven antwoorden (3032) en laat zien hoe vaak een antwoordcategorie (bijv. 'ik wijs dit af') is gekozen over alle manieren.

**Vraag 31: Alles afwegend, vindt u dat het verbod op het speciaal tot stand brengen van embryo's voor medisch-wetenschappelijk onderzoek gehandhaafd moet blijven?**

	Aantal	Percentage
Ja	361	47,6%
Nee	231	30,5%
Ik weet het niet	166	21,9%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 32: Verwacht u dat het tot stand brengen van embryo's voor medisch-wetenschappelijk onderzoek in Nederland over tien jaar nog steeds verboden zal zijn?**

	Aantal	Percentage
Zeker wel	31	4,1%
Waarschijnlijk wel	149	19,7%
Misschien wel, misschien niet	197	26,0%
Waarschijnlijk niet	264	34,8%
Zeker niet	37	4,9%
Ik weet het niet	80	10,6%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 33: Gevoelens over onderzoek verleggen naar 28 dagen**

Sommige wetenschappers willen graag onderzoek doen naar de ontwikkeling na 14 dagen. Bijvoorbeeld om te leren hoe aangeboren ziekten in die dagen ontstaan, of waarom een zwangerschap soms misgaat. Sommige wetenschappers vinden daarom dat de grens voor medisch wetenschappelijk onderzoek met embryo's verlegd moet worden naar 28 dagen. Wat voor gevoelens roept dit bij u op?

	Aantal	Percentage
Vooraf positieve gevoelens	151	19,9%
Vooraf negatieve gevoelens	221	29,2%
Positieve en negatieve gevoelens	240	31,7%
Geen positieve, maar ook geen negatieve gevoelens	95	12,5%
Ik weet het niet	51	6,7%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 34: Vindt u dat deze grens zou moeten worden verlegd naar maximaal 28 dagen?**

	Aantal	Percentage
Ja, want een embryo is tot 28 dagen voor mij nog niet of nauwelijks 'beschermwaardig'.	84	11,1%
Ja, want het opdoen van medische inzichten over ziektes en miskramen is belangrijker dan het beschermen van het embryo tot 28 dagen oud.	216	28,5%
Nee, want ik vind een embryo ouder dan 14 dagen zover ontwikkeld dat het bescherming verdient, en dat het daarom niet vernietigd mag worden.	81	10,7%
Nee, want ik vind een embryo ouder dan 14 dagen zover ontwikkeld dat het bescherming verdient, en dat er daarom geen onderzoek mee gedaan mag worden.	118	15,6%
Nee, want als deze regels versoepeld worden, wordt het gemakkelijker om daarna nog meer regels te versoepelen, en daar ben ik op tegen.	152	20,1%
Ik weet het niet.	107	14,1%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 35: Als een compleet embryo-model en klassieke embryo niet meer van elkaar te onderscheiden zijn, maakt het voor u dan verschil dat embryo-modellen een andere ontstaanswijze hebben dan klassieke embryo's?**

	Aantal	Percentage
Ik weet het niet.	262	34,6%
Nee, er is voor mij geen verschil.	236	31,1%
Ja, omdat ze zijn ontstaan uit een eicel en een zaadcel heb ik liever onderzoek met klassieke embryo's.	87	11,5%
Ja, omdat ze zijn ontstaan uit stamcellen heb ik liever onderzoek met embryo-modellen.	173	22,7%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 36: Maakt het voor u uit dat een 'incompleet' embryo-model nooit kan uitgroeien tot een mens?**

	Aantal	Percentage
Ik weet het niet.	204	26,9%
Nee, het maakt voor mij geen verschil omdat er toch wetgeving is die het uitgroeien tot een mens verbiedt.	226	29,8%
Ja, ik heb liever embryo's die wel kunnen uitgroeien tot een mens omdat ze meer lijken op klassieke embryo's.	68	9,0%
Ja, naast de wetgeving die het uitgroeien van embryo's verbiedt, vind ik een fijn idee dat embryo-modellen überhaupt die mogelijkheid niet hebben.	260	34,3%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

### Vraag 37: Onderzoek met embryo-modellen die een eigenschap missen versus complete embryo-modellen

We zijn benieuwd of het voor u uitmaakt welke eigenschappen bij een 'incompleet' embryo-model missen. Hieronder worden verschillende eigenschappen genoemd. In hoeverre is onderzoek met embryo-modellen die deze eigenschap missen acceptabeler dan onderzoek met een compleet embryo-model?

	Minder acceptabel dan een compleet embryo-model	Net zo acceptabel als met een compleet embryo-model	Meer acceptabel dan een compleet embryo-model	Weet niet	Totaal
Als het nooit een bewustzijn (gemeten als hersenactiviteit) kan ontwikkelen	26 (10,0%)	55 (21,2%)	148 (56,9%)	31 (11,9%)	260 (100%)
Als het nooit pijn kan ervaren (geen zenuwen ontwikkeld)	28 (10,8%)	50 (19,2%)	147 (56,5%)	35 (13,5%)	260 (100%)
Als het nooit een kloppend hart kan ontwikkelen	25 (9,6%)	57 (21,9%)	141 (54,2%)	37 (14,2%)	260 (100%)
Als het nooit een placenta of vruchtvlies kan ontwikkelen	27 (10,4%)	62 (23,8%)	126 (48,5%)	45 (17,3%)	260 (100%)
Als het nooit een lever kan ontwikkelen	27 (10,4%)	76 (29,2%)	111 (42,7%)	46 (17,7%)	260 (100%)
<b>Totale verdeling</b>	<b>133 (10,2%)</b>	<b>300 (23,1%)</b>	<b>673 (51,8%)</b>	<b>194 (14,9%)</b>	<b>1300</b>

Notitie: Deze vraag is alleen beantwoord door deelnemers die op vraag 36 'ja, ik vind het prettig dat ze niet kunnen uitgroeien' antwoorden (260). Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten (758). Het totaalpercentage van elke rij ('totaal') is berekend naar het totaal aantal respondenten. Het totaalpercentage van elke kolom ('totale verdeling') is berekend naar het totaal aantal gegeven antwoorden (1300) en laat zien hoe vaak een antwoordcategorie (bijv. 'minder acceptabel dan een compleet embryo-model') is gekozen over alle eigenschappen.

**Vraag 38: In discussies over embryo-modellen worden verschillende overwegingen genoemd. Welke drie overwegingen zijn het belangrijkste voor uw mening over embryo-modellen?**

Overweging	Aantal (top 3)	Percentage (top 3)
Anders, namelijk	14	1,8%
Als onderzoek met embryo-modellen erg duur is, vind ik dat hier niet in geïnvesteerd moet worden.	43	5,7%
Vanuit mijn levensbeschouwing of religieuze overtuiging moet er op een bepaalde manier met embryo-modellen worden omgegaan.	90	11,9%
Omdat er al zo veel mensen op aarde zijn, denk ik niet dat we moeten investeren in ontwikkelingen die zorgen voor nog meer kinderen.	97	12,8%
Ik twijfel of onderzoek met embryo-modellen wel betrouwbare resultaten geeft, omdat embryo-modellen anders zijn dan traditionele embryo's.	123	16,2%
Het toestaan van dit soort onderzoek nu, zorgt ervoor dat we in de toekomst misschien nog ingrijpender onderzoek zullen toestaan.	135	17,8%
Wetenschap is niet te stoppen, als onderzoek met embryo-modellen eenmaal mogelijk is, zal het toch gebruikt worden.	178	23,5%
We moeten de natuur, de natuur laten.	184	24,3%
Al het beginnend leven verdient bescherming.	189	24,9%
We moeten accepteren dat we niet het lot van elk ziek mens kunnen veranderen.	202	26,6%
Het is belangrijk dat we vruchtbaarheidsbehandelingen (zoals ivf) verbeteren.	212	28,0%
Het is belangrijk dat we door het onderzoek met embryo-modellen meer leren over het begin van het leven en de ontwikkeling van de mens.	241	31,8%
Ik heb liever dat onderzoek met embryo-modellen in Nederland wordt gedaan met de juiste regulering, dan in het buitenland waar we er geen zicht op hebben.	265	35,0%

Overweging	Aantal (top 3)	Percentage (top 3)
Onderzoek met embryo-modellen maakt de ontwikkeling van nieuwebehandelingen voor ziektes en lichamelijke beperkingen beter mogelijk.	298	39,3%
<b>Totaal</b>	<b>2271</b>	<b>299,6%</b>

Notitie: Respondenten konden drie overwegingen selecteren die voor hen het belangrijkste zijn. 'Aantal (top 3)' geeft het aantal respondenten dat deze overweging in hun top drie heeft opgenomen. 'percentage (top 3)' is het percentage van alle respondenten dat deze overweging in de top drie noemt. Hierdoor komt het totaalpercentage boven de 100% uit.

**Vraag 39: Wat vindt u van het onderzoek met 'complete' embryo-modellen voor de volgende doelen? Het is niet zeker of en wanneer deze doelen behaald kunnen worden.**

	Ik wijs dit af	Ik aarzel, maar neig naar afwijzen	Ik vind dit doel niet acceptabel, maar ook niet onacceptabel	Ik aarzel, maar neig naar instemmen	Ik stem hiermee in	Ik weet het niet	Totaal
Onderzoeken of het aanpassen van embryo-DNA veilig is.	144 (19,0%)	85 (11,2%)	106 (14,0%)	154 (20,3%)	194 (25,6%)	75 (9,9%)	758 (100%)
Het maken van grote hoeveelheden embryo-modellen voor onderzoek, zodat onderzoek betrouwbaardere resultaten geeft (representatief is).	129 (17,0%)	89 (11,7%)	97 (12,8%)	187 (24,7%)	179 (23,6%)	77 (10,2%)	759 (100%)
Onderzoek om meer te leren over het begin van het leven en de ontwikkeling van de mens.	89 (11,7%)	70 (9,2%)	118 (15,6%)	181 (23,9%)	254 (33,5%)	46 (6,1%)	760 (100%)

	<b>Ik wijs dit af</b>	<b>Ik aarzel, maar neig naar afwijzen</b>	<b>Ik vind dit doel niet acceptabel, maar ook niet onacceptabel</b>	<b>Ik aarzel, maar neig naar instemmen</b>	<b>Ik stem hiermee in</b>	<b>Ik weet het niet</b>	<b>Totaal</b>
Onderzoek om nieuwe behandelingen voor ziektes en lichamelijke beperkingen te verbeteren.	61 (8,0%)	42 (5,5%)	82 (10,8%)	212 (28,0%)	320 (42,2%)	41 (5,4%)	761 (100%)
Onderzoek om bestaande vruchtbaarheids-technieken zoals ivf te verbeteren.	79 (10,4%)	47 (6,2%)	100 (13,2%)	205 (27,0%)	280 (36,9%)	47 (6,2%)	762 (100%)
Onderzoek om nieuwe vruchtbaarheids-technieken te ontwikkelen.	98 (12,9%)	74 (9,8%)	115 (15,2%)	171 (22,6%)	252 (33,2%)	48 (6,3%)	763 (100%)
Om Nederlandse wetenschap wereldwijd voorop te laten lopen.	264 (34,8%)	86 (11,3%)	135 (17,8%)	91 (12,0%)	106 (14,0%)	76 (10,0%)	764 (100%)
Om geld te verdienen.	510 (67,3%)	64 (8,4%)	71 (9,4%)	33 (4,4%)	32 (4,2%)	48 (6,3%)	766 (100%)
<b>Totale verdeling</b>	<b>1374 (22,7%)</b>	<b>557 (9,2%)</b>	<b>824 (13,6%)</b>	<b>1234 (20,3%)</b>	<b>1617 (26,7%)</b>	<b>458 (7,6%)</b>	<b>6064</b>

Notitie: Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten (758). Het totaalpercentage van elke rij ('totaal') is berekend naar het totaal aantal respondenten. Het totaalpercentage van elke kolom ('totale verdeling') is berekend naar het totaal aantal gegeven antwoorden (6064) en laat zien hoe vaak een antwoordcategorie (bijv. 'ik wijs dit af') is gekozen over alle doelen.

**Vraag 40: Als ze niet meer van elkaar te onderscheiden zijn, maakt het voor u dan verschil dat deze embryo's uit eicellen en zaadcellen gemaakt uit stamcellen, een andere ontstaanswijze hebben dan 'klassieke' embryo's?**

	Aantal	Percentage
Ja, er is voor mij een verschil. Ik heb ik liever onderzoek met speciaal voor onderzoek gemaakte 'klassieke' embryo's.	125	16,5%
Ja, er is voor mij een verschil. Ik heb liever onderzoek met embryo's van ei- en zaadcellen gemaakt uit stamcellen.	144	19,0%
Nee, dat is voor mij hetzelfde	279	36,8%
Ik weet het niet	210	27,7%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 41: Overwegingen over embryo's van ei- en zaadcellen uit stamcellen**

Embryo's van ei- en zaadcellen gemaakt uit stamcellen, zouden een alternatief kunnen zijn voor het maken van klassieke embryo's voor onderzoek. In discussies hierover, worden verschillende overwegingen genoemd. Kunt u aangeven hoe belangrijk onderstaande overwegingen voor u zijn? Als u het oneens bent met een overweging, kunt u dat ook aangeven.

Stelling	Voor mij onbelangrijke overweging	Neutraal	Voor mij belangrijke overweging	Ik ben het hier niet mee eens	Ik weet het niet	Totaal
Het is onzeker of een embryo gemaakt van ei- of zaadcel uit stamcellen, helemaal hetzelfde zal ontwikkelen als een klassiek embryo.	58 (7,7%)	161 (21,2%)	326 (43,0%)	36 (4,7%)	181 (23,9%)	762 (100,5%)
Een embryo moet niet gemaakt worden voor een ander doel dan voortplanting.	70 (9,2%)	166 (21,9%)	290 (38,3%)	151 (19,9%)	93 (12,3%)	770 (101,6%)
Als embryo's gemaakt kunnen worden met ei- en zaadcellen uit stamcellen, zijn de uiteindelijke toepassingen en gevolgen van deze technologie niet te overzien.	46 (6,1%)	169 (22,3%)	326 (43,0%)	85 (11,2%)	140 (18,5%)	766 (101,1%)

Stelling	Voor mij onbelangrijke overweging	Neutraal	Voor mij belangrijke overweging	Ik ben het hier niet mee eens	Ik weet het niet	Totaal
Als onderzoekers ei- en zaadcellen uit stamcellen maken, sleutelen ze fundamenteel aan de manier waarop leven tot stand komt.	53 (7,0%)	182 (24,0%)	331 (43,7%)	97 (12,8%)	103 (13,6%)	766 (101,1%)
Doordat onderzoekers met deze technologie grote hoeveelheden embryo's voor onderzoek kunnen maken, ontstaan nieuwe wetenschappelijke kansen.	71 (9,4%)	168 (22,2%)	341 (45,0%)	96 (12,7%)	90 (11,9%)	766 (101,2%)
Als onderzoekers met deze technologie grote hoeveelheden embryo's maken, wordt een embryo als onderzoeksinstrument behandeld.	62 (8,2%)	189 (24,9%)	301 (39,7%)	95 (12,5%)	122 (16,1%)	769 (101,4%)
Als onderzoekers eicellen uit stamcellen kunnen maken, zijn geen of weinig gedoneerde eicellen van vrouwen meer nodig.	71 (9,4%)	188 (24,8%)	338 (44,6%)	75 (9,9%)	94 (12,4%)	766 (101,1%)
<b>Totale verdeling</b>	<b>431 (8,0%)</b>	<b>1223 (22,8%)</b>	<b>2253 (42,0%)</b>	<b>635 (11,8%)</b>	<b>823 (15,3%)</b>	<b>5365</b>

Notitie: Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten (758). Het totaalpercentage van elke rij ('totaal') is berekend naar het totaal aantal respondenten. Deelnemers konden meerdere antwoorden aanvinken, daardoor kan dit percentage meer dan 100% zijn. Het totaalpercentage van elke kolom ('totale verdeling') is berekend naar het totaal aantal gegeven antwoorden (5365) en laat zien hoe vaak een antwoordcategorie (bijv. 'voor mij een onbelangrijke overweging') is gekozen over alle overwegingen.

**Vraag 42: Zou u instemmen met het speciaal voor onderzoek maken van embryo's, van ei- en zaadcellen die in het laboratorium zijn gemaakt uit stamcellen?**

	Aantal	Percentage
Ik stem hiermee in	111	14,6%
Ik neig naar instemmen	196	25,9%
Neutraal	132	17,4%
Ik neig naar afwijzen	138	18,2%
Ik wijs dit af	133	17,5%
Ik weet het niet	48,0	6,3%
<b>Totaal</b>	<b>758,0</b>	<b>100%</b>

**Vraag 43: Maakt het voor u verschil dat deze twee 'incomplete' embryo-modellen op een andere manier zijn ontstaan?**

	Aantal	Percentage
Ja, er is voor mij een verschil. Ik heb liever onderzoek met een incompleet model dat direct is ontstaan vanuit stamcellen	134	17,7%
Ja, er is voor mij een verschil. Ik heb liever onderzoek met een incompleet model dat is ontstaan vanuit eicellen en zaadcellen uit stamcellen	106	14,0%
Nee, dat is voor mij hetzelfde.	337	44,5%
Ik weet het niet.	181	23,9%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

**Vraag 44: In de voorgaande vragen zijn vier verschillende alternatieven voor onderzoek met embryo's genoemd. Wat vindt u van het gebruik van deze alternatieven ten opzichte van 'klassieke' embryo's. ('Klassieke' embryo's worden speciaal voor onderzoek gemaakt van een gewone eicel en zaadcel.)**

	<b>Ik heb een voorkeur voor dit alternatief</b>	<b>Ik heb geen voorkeur</b>	<b>Ik heb een voorkeur voor speciaal tot stand gebrachte 'klassieke' embryo's</b>	<b>Ik weet het niet</b>	<b>Ik wijs onderzoek met speciaal tot stand gebrachte embryo's én dit alternatief af</b>	<b>Totaal</b>
Incomplete embryo-modellen: gemaakt uit groepjes stamcellen. Er missen onderdelen, waardoor het nooit zou kunnen uitgroeien tot mens	182 (24,0%)	165 (21,8%)	110 (14,5%)	163 (21,5%)	138 (18,2%)	758 (100%)
Incomplete embryo-modellen van in het lab gemaakte ei- en zaadcellen, die genetisch zo zijn aangepast dat het embryo nooit kan uitgroeien tot mens	147 (19,4%)	196 (25,9%)	111 (14,6%)	153 (20,2%)	151 (19,9%)	758 (100%)
Complete embryo-modellen: deze lijken op een embryo, maar zijn gemaakt uit groepjes stamcellen	114 (15,0%)	209 (27,6%)	116 (15,3%)	177 (23,4%)	142 (18,7%)	758 (100%)
Embryo's van in het lab gemaakte ei- en zaadcellen uit stamcellen	110 (14,5%)	208 (27,4%)	121 (16,0%)	174 (23,0%)	145 (19,1%)	758 (100%)
<b>Totale verdeling</b>	<b>553 (18,2%)</b>	<b>778 (25,7%)</b>	<b>458 (15,1%)</b>	<b>667 (22,0%)</b>	<b>576 (19,0%)</b>	<b>3032</b>

Notitie: Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten (758). Het totaalpercentage van elke rij ('totaal') is berekend naar het totaal aantal respondenten. Het totaalpercentage van elke kolom ('totale verdeling') is berekend naar het totaal aantal gegeven antwoorden (3032) en laat zien hoe vaak een antwoordcategorie (bijv. 'Ik heb een voorkeur voor dit alternatief') is gekozen over alle alternatieven.

**Vraag 45: Heeft u zelf of iemand in uw naaste omgeving een ivf behandeling ondergaan?**

	Aantal	Percentage
ja, ikzelf	28	3,7%
ja, een gezinslid of geliefde	61	8,0%
ja, verdere familie	72	9,5%
Ja, vrienden	85	11,2%
Ja, kennissen of buren	49	6,5%
Nee	489	64,5%
Ik geef liever geen antwoord op deze vraag	9	1,2%
<b>Totaal</b>	<b>793</b>	<b>104,6%</b>

Notitie: Deelnemers konden meerdere antwoorden aanvinken, daardoor is het totaal meer dan 100%.

**Vraag 46: Heeft u een beroep in de gezondheidszorg, medische wetenschap of biologie? Of heeft u in het verleden een beroep in deze richting uitgeoefend? Of heeft u een studie over dit onderwerp gevolgd?**

	Aantal	Percentage
Ja, hierdoor ben ik beter op de hoogte van dit onderwerp	52	6,9%
Ja, maar hierdoor ben ik niet beter op de hoogte van dit onderwerp	72	9,5%
Nee	629	83,0%
Ik geef liever geen antwoord op deze vraag	5	0,7%
<b>Totaal</b>	<b>758</b>	<b>100%</b>

## 2.2. Verdelingen tussen oordelen over verschillende embryo(-modellen)

Tabel 2 Verdeling tussen instemming met onderzoek met rest-embryo's en instemming met het tot stand brengen van extra embryo's voor ivf

		Instemming tot stand brengen van extra embryo's voor IVF			
		(Neigen naar) instemmen	(Neigen naar) afwijzen	Weet niet	Totaal
Instemming onderzoek met rest-embryo's	(Neigen naar) instemmen	471	36	32	539
	(Neigen naar) afwijzen	54	78	22	154
	Weet niet	28	9	28	65
	<b>Totaal</b>	<b>553</b>	<b>123</b>	<b>82</b>	<b>758</b>

Notitie: De data in deze figuur is gebaseerd op de verdeling van antwoorden tussen vraag 16 en vraag 19. Antwoordopties neigen naar instemmen, en instemmen samengenomen evenals neigen naar afwijzen en afwijzen.

Tabel 3 Verdeling tussen instemmen met onderzoek met rest-embryo's en instemming met het speciaal tot stand brengen van embryo's voor onderzoek

		Instemming speciaal tot stand brengen van embryo's voor onderzoek			
		(Neigen naar) instemmen	(Neigen naar) afwijzen	Weet niet	Totaal
Instemming onderzoek met rest-embryo's	(Neigen naar) instemmen	344	170	25	539
	(Neigen naar) afwijzen	29	112	13	154
	Weet niet	16	23	26	65
	<b>Totaal</b>	<b>389</b>	<b>305</b>	<b>64</b>	<b>758</b>

Notitie: De data in deze figuur is gebaseerd op de verdeling van antwoorden tussen vraag 19 en vraag 26. Antwoordopties neigen naar instemmen, en instemmen samengenomen evenals neigen naar afwijzen en afwijzen.

Tabel 4 Verdeling tussen voorkeur IVG-embryo's versus speciaal tot stand gebrachte klassieke embryo's en instemming met onderzoek met rest-embryo's

		Instemming onderzoek met rest-embryo's			
		(Neigen naar) instemmen	(Neigen naar) afwijzen	Weet niet	Totaal
<b>IVG-embryo's versus speciaal tot stand gebrachte klassieke embryo's</b>	Voorkeur voor IVG-embryo's	89	13	8	110
	Geen voorkeur	170	29	9	208
	Voorkeur voor speciaal tot stand gebrachte 'klassieke' embryo's	93	24	4	121
	Weet niet	118	21	35	174
	Ik wijs onderzoek met speciaal tot stand gebrachte embryo's en IVG-embryo's af	69	67	9	145
	<b>Totaal</b>	<b>539</b>	<b>154</b>	<b>65</b>	<b>758</b>

Notitie: de data in deze figuur is gebaseerd op de verdeling van antwoorden tussen vraag 19 en vraag 44. Voor vraag 19 zijn antwoordopties neigen naar instemmen, en instemmen samengenomen evenals neigen naar afwijzen en afwijzen.

Tabel 5 Verdeling tussen de voorkeur voor onderzoek met incompleet gemaakte IVG embryo's versus speciaal tot stand gebrachte klassieke embryo's en instemming met onderzoek met rest-embryo's

		Instemming onderzoek met rest-embryo's			
		(Neigen naar) instemmen	(Neigen naar) afwijzen	Weet niet	Totaal
<b>Incompleet gemaakte IVG embryo's versus speciaal tot stand gebrachte klassieke embryo's</b>	Voorkeur voor incomplete IVG-embryo's	118	22	7	147
	Geen voorkeur	159	26	11	196
	Voorkeur voor speciaal tot stand gebrachte 'klassieke' embryo's	84	21	6	111
	Weet niet	101	22	30	153
	Ik wijs onderzoek met speciaal tot stand gebrachte embryo's en incomplete IVG-embryo's af	77	63	11	151
	<b>Totaal</b>	<b>539</b>	<b>154</b>	<b>65</b>	<b>758</b>

Notitie: de data in deze figuur is gebaseerd op de verdeling van antwoorden tussen vraag 19 en vraag 44. Voor vraag 19 zijn antwoordopties neigen naar instemmen, en instemmen samengenomen evenals neigen naar afwijzen en afwijzen.

Tabel 6 Verdeling van antwoorden tussen de voorkeur voor 'complete' embryo-modellen versus speciaal tot stand gebrachte klassieke embryo's en instemming met onderzoek met rest-embryo's

		Instemming onderzoek met rest-embryo's			
		(Neigen naar) instemmen	(Neigen naar) afwijzen	Weet niet	Totaal
<b>Complete embryo-modellen versus speciaal tot stand gebrachte klassieke embryo's voor onderzoek</b>	Voorkeur voor complete embryo-modellen	94	13	7	114
	Geen voorkeur	168	28	13	209
	Voorkeur voor speciaal tot stand gebrachte 'klassieke' embryo's	87	22	7	116
	Weet niet	122	26	29	177
	Ik wijs onderzoek met speciaal tot stand gebrachte embryo's en complete embryo-modellen af	68	65	9	142
	<b>Totaal</b>	<b>539</b>	<b>154</b>	<b>65</b>	<b>758</b>

Notitie: de data in deze figuur is gebaseerd op de verdeling van antwoorden tussen vraag 19 en vraag 44. Voor vraag 19 zijn antwoordopties neigen naar instemmen, en instemmen samengenomen evenals neigen naar afwijzen en afwijzen.

Tabel 7 Verdeling tussen de voorkeur voor incomplete embryo-modellen versus speciaal tot stand gebrachte klassieke embryo's en instemming met onderzoek met rest-embryo's

		Instemming onderzoek met rest-embryo's			
		(Neigen naar) instemmen	(Neigen naar) afwijzen	Weet niet	Totaal
<b>Incomplete embryo-modellen versus speciaal tot stand gebrachte klassieke embryo's voor onderzoek</b>	Voorkeur voor incomplete embryo-modellen	150	23	9	182
	Geen voorkeur	128	25	12	165
	Voorkeur voor speciaal tot stand gebrachte 'klassieke' embryo's	84	23	3	110
	Weet niet	108	22	33	163
	Ik wijs onderzoek met speciaal tot stand gebrachte embryo's en incomplete embryo-modellen af	69	61	8	138
	<b>Totaal</b>	<b>539</b>	<b>154</b>	<b>65</b>	<b>758</b>

Notitie: de data in deze figuur is gebaseerd op de verdeling van antwoorden tussen vraag 19 en vraag 44. Voor vraag 19 zijn antwoordopties neigen naar instemmen, en instemmen samengenomen evenals neigen naar afwijzen en afwijzen.

### 2.3. Samenhang oordelen over embryo(-modellen) en achtergrondkenmerken

We hebben analyses uitgevoerd om te kijken of er verbanden zijn tussen de verschillende achtergrondkenmerken en instemmingsvragen. Van alle vragen zijn frequentieverdelingen gemaakt. Vier oordeelsvragen, (rest-embryo's; speciaal voor onderzoek tot stand gebrachte embryo's; het verleggen van de veertiendagengrens naar 28 dagen; en het tot stand brengen van complete embryo-modellen voor onderzoek) zijn geanalyseerd met chi-kwadraattoetsen (met Cramer's V als effectmaat) om te kijken of er verbanden zijn met achtergrondkenmerken van de respondenten.

Tabel 8 Samenhang tussen instemming over het gebruiken van rest-embryo's voor onderzoek en kerkelijke gezindten of levensbeschouwelijke groeperingen

			Katholiek	Protestant	Overige gezindte	Geen
<b>Instemming rest-embryo's voor onderzoek</b>	(Neigen naar) instemmen	Aantal (%)	103 (75,2%)	66 (62,3%)	39 (68,4%)	331 (84,2%)
		Verwacht aantal (%)	106,6 (77,8%)	82,4 (77,7%)	44,3 (77,7%)	305,7 (77,8%)
	(Neigen naar) afwijzen	Aantal (%)	34 (24,8%)	40 (37,7%)	18 (31,6%)	62 (15,8%)
		Verwacht aantal (%)	30,4 (22,2%)	23,6 (22,3%)	12,7 (22,3%)	87,3 (22,2%)
	<b>Totaal</b>		<b>137</b>	<b>106</b>	<b>57</b>	<b>393</b>

Notitie: de data in deze figuur is gebaseerd op vraag 7 en vraag 19. Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten met bovenstaande kerkelijke gezindten of levensbeschouwelijke groeperingen. Om te garanderen dat de subgroepen groot genoeg zijn, zijn voor deze tabel een aantal antwoordopties samengevoegd of weggelaten. Respondenten die voor religie 'Islam' met een Islamitische religie kozen zijn samengevoegd met 'overige gezindte'. Antwoordopties 'ik stem hiermee in' en 'ik aarzel, maar neig naar instemmen' zijn samengenomen, evenals 'ik wijs dit af' en 'ik aarzel, maar neig naar afwijzen'. Respondenten met als antwoord 'ik weet het niet' zijn niet meegenomen (n=65). Chi kwadraattoets:  $\chi^2(3) = 27,62$ ,  $p < 0,001$ . Effectmaat Cramer's V:  $V = 0,20$ .

Tabel 9 Samenhang tussen instemming over het speciaal kweken van embryo's voor onderzoek en gender

			Vrouw	Man
<b>Instemming speciaal tot stand brengen van embryo's voor onderzoek</b>	(Neigen naar) instemmen	Aantal (%)	153 (47,8%)	235 (63,2%)
		Verwacht aantal (%)	179,4 (56,1%)	208,6 (56,1%)
	(Neigen naar) afwijzen	Aantal (%)	167 (52,2%)	137 (36,8%)
		Verwacht aantal (%)	140,6 (43,9%)	163,4 (43,9%)
	<b>Totaal</b>		<b>320</b>	<b>372</b>

Notitie: de data in deze figuur is gebaseerd op vraag 1 en vraag 26. Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten met bovenstaand gender. Om te garanderen dat de subgroepen groot genoeg zijn, zijn voor deze tabel een aantal antwoordopties samengevoegd of weggelaten. Antwoordopties 'ik stem hiermee in' en 'ik aarzel, maar neig naar instemmen' zijn samengenomen, evenals 'ik wijs dit af' en 'ik aarzel, maar neig naar afwijzen'. Respondenten met als antwoord 'ik weet het niet' zijn niet meegenomen (n=64). Chi-kwadraattoets:  $\chi^2(1) = 16,47$ ,  $p < 0,001$ . Effectmaat Cramer's V:  $V = 0,15$ .

Tabel 10 Samenhang tussen instemming met het verleggen van de veertiendagengrens naar 28 dagen en gender

			Vrouw	Man
<b>Instemming verlegging veertiendagengrens naar 28 dagen</b>	Ja, want [...]	Aantal (%)	127 (40,4%)	172 (51,3%)
		Verwacht aantal (%)	144,7 (56,1%)	154,3 (56,1%)
	Nee, want [...]	Aantal (%)	187 (59,6%)	163 (48,7%)
		Verwacht aantal (%)	169,3 (53,9%)	180,7 (53,9%)
	<b>Totaal</b>		<b>314</b>	<b>335</b>

Notitie: de data in deze figuur is gebaseerd op vraag 1 en vraag 34. Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten met bovenstaand gender. Om te garanderen dat de subgroepen groot genoeg zijn, zijn voor deze tabel een aantal antwoordopties samengevoegd of weggelaten. De verschillende 'ja, want [...]' antwoordopties van vraag 34 zijn samengenomen tot één categorie. Hetzelfde is gedaan voor de verschillende 'nee, want [...]' antwoordopties. De respondenten die kozen voor het antwoord 'ik weet het niet' (n=107) zijn niet meegenomen in deze tabel evenals respondenten met gender 'anders' (n=5). Chi-kwadraattoets:  $\chi^2(2) = 7,903$ ;  $p > 0,019$ . Cramer's V als effectmaat:  $V = 0,106$ .

Tabel 11 Samenhang tussen instemming met verleggen van de veertiendagengrens naar 28 dagen en kerkelijke gezindten of levensbeschouwelijke groeperingen

			Katholiek	Protestant	Overige gezindte	Geen
<b>Instemming verlegging veertiendagengrens naar 28 dagen</b>	Ja, want [...]	Aantal (%)	63 (47,7%)	27 (27,6%)	25 (44,6%)	185 (50,7%)
		Verwacht aantal (%)	60,8 (46,1%)	45,2 (46,1%)	25,8 (46,1%)	168,2 (46,1%)
	Nee, want [...]	Aantal (%)	69 (52,3%)	71 (72,4%)	31 (55,4%)	180 (49,3%)
		Verwacht aantal (%)	71,2 (53,9%)	52,8 (53,9%)	30,2 (53,9%)	196,8 (53,9%)
	<b>Totaal</b>		<b>137</b>	<b>106</b>	<b>57</b>	<b>393</b>

Notitie: de data in deze figuur is gebaseerd op vraag 7 en vraag 34. Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten met bovenstaande kerkelijke gezindten of levensbeschouwelijke groeperingen. Om te garanderen dat de subgroepen groot genoeg zijn, zijn voor deze tabel een aantal antwoordopties samengevoegd of weggelaten. Respondenten die voor religie 'Islam' met een Islamitische religie kozen zijn samengevoegd met 'overige gezindte'. De verschillende 'ja, want [...]' antwoordopties van vraag 34 zijn samengenomen tot één categorie. Hetzelfde is gedaan voor de verschillende 'nee, want [...]' antwoordopties. De respondenten die kozen voor het antwoord 'ik weet het niet' (n=109) zijn niet meegenomen in deze tabel. Chi-kwadraattoets:  $\chi^2(3) = 16,847$ ;  $p < ,001$ . Cramer's V als effectmaat:  $V = 0,161$ .

Tabel 12 Samenhang tussen instemming met het speciaal tot stand brengen van IVG-embryo's voor onderzoek en gender

			Vrouw	Man
<b>Instemming IVG-embryo's voor onderzoek</b>	(Neigen naar) instemmen	Aantal (%)	125 (37,7%)	181 (48,1%)
		Verwacht aantal (%)	143,5 (43,2%)	162,5 (43,2%)
	Neutraal	Aantal (%)	68 (20,5%)	64 (17,0%)
		Verwacht aantal (%)	61,9 (18,6%)	70,1 (18,6%)
	(Neigen naar) afwijzen	Aantal (%)	139 (41,9%)	131 (34,8%)
		Verwacht aantal (%)	126,6 (38,1%)	143,4 (38,1%)
	<b>Totaal</b>		<b>332</b>	<b>376</b>

Notitie: de data in deze figuur is gebaseerd op vraag 1 en vraag 42. Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten met bovenstaand gender. Om te garanderen dat de subgroepen groot genoeg zijn, zijn voor deze tabel een aantal antwoordopties samengevoegd of weggelaten. Antwoordopties 'ik stem in' en 'ik neig naar instemmen' zijn samengenomen, evenals 'ik wijs dit af' en 'ik neig naar afwijzen'. Respondenten met als antwoord 'ik weet het niet' zijn niet meegenomen (n=48). Chi-kwadraattoets:  $\chi^2(2)=7,903$ ;  $p = 0,019$ . Effectmaat Cramer's V:  $V = 0,106$

Tabel 13 Samenhang tussen instemming met speciaal tot stand brengen van IVG-embryo's voor onderzoeken en kerkelijke gezindten of levensbeschouwelijke groeperingen

			Opleidingsniveau		
			Laag	Middel	Hoog
<b>Instemming IVG-embryo's voor onderzoek</b>	(Neigen naar) instemmen	Aantal (%)	42 (33,3%)	158 (42,4%)	107 (50,7%)
		Verwacht aantal (%)	54,5 (43,2%)	161,3 (43,2%)	91,2 (43,2%)
	Neutraal	Aantal (%)	34 (27,0%)	69 (18,5%)	29 (13,7%)
		Verwacht aantal (%)	23,4 (18,6%)	69,3 (18,6%)	39,2 (10,5%)
	(Neigen naar) afwijzen	Aantal (%)	50 (39,7%)	146 (39,1%)	75 (35,5%)
		Verwacht aantal (%)	48,1 (38,2%)	142,4 (38,2%)	80,5 (21,6%)
	<b>Totaal</b>		<b>126</b>	<b>373</b>	<b>211</b>

Notitie: de data in deze figuur is gebaseerd op vraag 3 en vraag 42. Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten met bovenstaand opleidingsniveau. Om te garanderen dat de subgroepen groot genoeg zijn, zijn voor deze tabel een aantal antwoordopties samengevoegd of weggelaten. Antwoordopties 'ik stem in' en 'ik neig naar instemmen' zijn samengenomen, evenals 'ik wijs dit af' en 'ik neig naar afwijzen'. Chi-kwadraattoets:  $\chi^2(4)=13,64$ ;  $p = 0,009$ ; Effectmaat Cramer's V:  $V=0,098$

Tabel 14 Samenhang tussen het instemming met speciaal tot stand brengen van IVG embryo's voor onderzoeken en kerkelijke gezindten of levensbeschouwelijke groeperingen

			Katholiek	Protestant	Overige gezindte	Geen
<b>Instemming IVG-embryo's voor onderzoek</b>	(Neigen naar) instemmen	Aantal (%)	69 (47,3%)	28 (26,7%)	20 (32,3%)	190 (47,9%)
		Verwacht aantal (%)	63,1 (43,2%)	45,4 (43,2%)	26,8 (43,2%)	171,7 (43,2%)
	Neutraal	Aantal (%)	30 (20,5%)	11 (10,5%)	15 (24,2%)	76 (19,1%)
		Verwacht aantal (%)	27,1 (18,6%)	19,5 (18,6%)	11,5 (18,6%)	73,8 (18,6%)
	(Neigen naar) afwijzen	Aantal (%)	47 (32,2%)	66 (62,9%)	27 (43,5%)	131 (33,0%)
		Verwacht aantal (%)	55,7 (38,2%)	40,1 (38,2%)	23,7 (38,2%)	151,5 (38,2%)
	<b>Totaal</b>		<b>146</b>	<b>105</b>	<b>62</b>	<b>397</b>

Notitie: de data in deze figuur is gebaseerd op vraag 7 en vraag 42. Cijfers zijn weergegeven als aantal (percentage); het getal tussen haakjes is het percentage van het totaal aantal respondenten met bovenstaande kerkelijke gezindten of levensbeschouwelijke groeperingen. Om te garanderen dat de subgroepen groot genoeg zijn, zijn voor deze tabel een aantal antwoordopties samengevoegd of weggelaten. Respondenten die voor religie 'Islam' met een Islamitische religie kozen zijn samengevoegd met 'overige gezindte'. Antwoordopties 'ik stem in' en 'ik neig naar instemmen' zijn samengenomen, evenals 'ik wijs dit af' en 'ik neig naar afwijzen'. Chi-kwadraattoets:  $\chi^2(6)=37,41$ ;  $p < 0,001$ . Effectmaat Cramer's V:  $V = 0,162$ .

## Auteurs

Lotte van Dijk, Noa Fuks, Simone Harmsen & Rosanne Edelenbosch

## Foto omslag

Bezoekers van Holland's Next Embryo Model bekijken een embryo-model op de 'catwalk'. Foto: DigiDaan voor NEMO Science Museum

## Bijvoorbeeld te citeren als:

Rathenau Instituut (2026). *Resultatenbijlage bij het rapport 'Embryo's onder de loep'. Enquête 2025: vragen, antwoorden, methode.* (auteurs: Van Dijk, L., Fuks, N., Harmsen, S., & Edelenbosch, R.)

## © Rathenau Instituut 2026

Verveelvoudigen en/of openbaarmaking van (delen van) dit werk voor creatieve, persoonlijke of educatieve doeleinden is toegestaan, mits kopieën niet gemaakt of gebruikt worden voor commerciële doeleinden en onder voorwaarde dat de kopieën de volledige bovenstaande referentie bevatten. In alle andere gevallen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

## Open access

Het Rathenau Instituut heeft een openaccessbeleid. Rapporten, achtergrondstudies, wetenschappelijke artikelen, software worden vrij beschikbaar gepubliceerd. Onderzoeksgegevens komen beschikbaar met inachtneming van wettelijke bepalingen en ethische normen voor onderzoek over rechten van derden, privacy, en auteursrecht.

## Contactgegevens

Anna van Saksenlaan 51  
Postbus 95366  
2509 CJ Den Haag  
070-342 15 42  
[info@rathenau.nl](mailto:info@rathenau.nl)  
[www.rathenau.nl](http://www.rathenau.nl)

Het Rathenau Instituut stimuleert de publieke en politieke meningsvorming over de maatschappelijke aspecten van wetenschap en technologie. We doen onderzoek en organiseren het debat over wetenschap, innovatie en nieuwe technologieën.